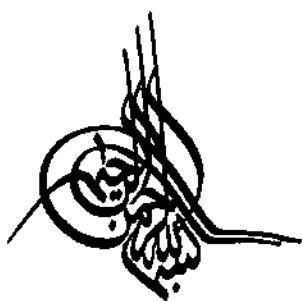

فلسفه مقدماتی

مؤلف:

جبار امینی

مؤسسه کتاب مهربان نشر

۱۳۸۹

سرشناسه	: امینی، جبار، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدید آور	: فلسفه مقدماتی / مؤلف جبار امینی.
مشخصات نشر	: تهران، موسسه کتاب مهریان نشر، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۸۳۳-۰۹-۷
یادداشت	: کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع	: فلسفه.
رده بندی کنگره	: ۱۳۸۹ الف ۲۲/ق ۹۹ B
رده بندی دیویی	: ۱۰۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۹۸۴۰۱۳

نام کتاب: فلسفه مقدماتی

مؤلف: جبار امینی

ناشر: موسسه کتاب مهریان نشر

ویراستار: یدالله طالبی

طراح جلد: خانم احسانگر

چاپ: اول پاییز ۱۳۸۹

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۸۳۳-۰۹-۷

Email: Mehraban_book@yahoo.com

www.MehrabanPub.com

«کلیه ی حقوق چاپ و نشر محفوظ و متعلق به ناشر است»

نشانی: تهران، خ انقلاب، خ ۱۲ فروردین، خ لایف نژاد، پلاک ۱۸۹

تلفن: ۶۶۷۳۱۷۵-۶ تلفن فکس: ۶۶۴۸۳۱۴۵

مقدمه.....	۹
فصل اول.....	۱۳
فلسفه چیست؟.....	۱۳
لغت فلسفه.....	۱۴
معانی اصطلاحی فلسفه.....	۱۴
چند تعریف دیگر.....	۱۷
روش فلسفه.....	۱۸
فایده فلسفه.....	۱۹
رابطه فلسفه با علوم.....	۲۴
کمک‌های فلسفه به علوم.....	۲۴
۱) اثبات موضوع علوم.....	۲۴
۲) اثبات اصول موضوعه علوم.....	۲۴
۳) اثبات کلیت و ضرورت قوانین علمی.....	۲۵
کمک‌های علوم به فلسفه.....	۲۶
۱) اثبات مقدمه برخی از براهین فلسفی.....	۲۶
۲) پدید آوردن زمینه‌های جدید برای فلسفه.....	۲۶
۳) گاه نظریات علمی مصادیق نظریات فلسفی را مشخص می‌کند.....	۲۷
فصل دوم.....	۲۸

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۸	تاریخ فلسفه
۲۹	سیر تاریخی فلسفه در غرب
۳۲	سقراط (۴۶۹ یا ۴۷۰ ق.م)
۳۴	محاكمه سقراط
۳۸	افلاطون (تولد ۴۲۷ یا ۴۲۸ ق.م)
۳۹	مثل افلاطونی
۴۰	علم از نظر افلاطون
۴۱	سیاست و افلاطون
۴۲	ارسطو (تولد ۳۸۴ ق.م)
۴۴	علت فاعلی
۴۴	علت مادی
۴۵	علت صوری
۴۶	علت غایی
۴۶	فلسفه در شرق
۴۶	ایران
۴۸	مصر
۵۰	هند
۵۱	فلسفه در جهان اسلام

۵۴	فلسفه در غرب جهان اسلام
۵۵	ابن باجه
۵۵	ابن طفیل
۵۶	ابن رشد
۵۷	فصل سوم
۵۷	فلسفه مشاء
۵۸	ابوعلی سینا (۴۲۸-۳۷۰ هـ.ق.)
۶۳	ابن سینا و تقسیم‌بندی فلسفه
۶۴	ابن سینا و صدور عالم از خدا
۶۶	ابن سینا و نفس
۶۶	۱-۲- تعریف نفس
۶۷	۲-۲- اثبات نفس
۶۷	۱-۲-۲- برهان طبیعی
۶۸	۲-۲-۲- دلیل تذکر و استمرار
۶۹	۳-۲-۲- انسان معلق در هوا
۷۰	۳-۲- قوای نفس
۷۲	خلود نفس
۷۲	تصوف ابن سینا

۷۶	رساله الطیر
۷۶	رساله حی بن یقطان
۷۷	سلامان و ابدال
۷۸	قصیده عینیه
۸۱	ابن سینا و اجتماع
۸۲	اتهام فلسفه بعد از بوعلی
۸۵	فصل چهارم
۸۵	فلسفه اشراق
۸۶	سهروردی
۹۰	اوضاع زمانه سهروردی
۹۱	آثار و منابع اندیشه‌های سهروردی
۹۶	روش اشراقی سهروردی
۹۸	حقیقت واحد
۹۹	نور در حکمت اشراق
۱۰۰	معرفت‌شناسی شیخ اشراق
۱۰۲	رساله لغت موران
۱۰۷	فصل پنجم
۱۰۷	حکمت متعالیه

صدرالدین شیرازی (۱۰۵۰-۹۷۹ هـ. ق)	۱۰۸
مفهوم‌سازی فلسفه	۱۱۱
اصالت وجود	۱۱۲
حرکت جوهری	۱۱۲
وحدت وجود	۱۱۴
تشکیک وجود	۱۱۵
منابع اندیشه‌های ملاصدرا	۱۱۶
فصل ششم	۱۱۹
فلسفه معاصر	۱۱۹
علامه طباطبایی (۱۲۸۱-۱۳۶۰ هـ. ش)	۱۲۰
مکتب فلسفی	۱۲۱
آثار	۱۲۲
اصول فلسفه و روش رئالیسم	۱۲۲
بدایه الحکمه و نهایه الحکمه	۱۲۴
فصل هفتم	۱۲۷
مسائل فلسفی اولی	۱۲۷
الهیات به معنی اعم	۱۳۱
بدهت مفهوم وجود	۱۳۱

اشتراک معنوی وجود.....	۱۳۲
اصالت وجود و اعتباریت ماهیت.....	۱۳۴
وحدت و کثرت وجود.....	۱۳۵
وجود ذهنی.....	۱۳۷
مواد ثلاث.....	۱۴۳
تقسیمات علت.....	۱۵۵
(۱) علت تامه و ناقصه.....	۱۵۵
(۲) علت قریب و بعید.....	۱۵۶
(۳) علت حقیقی و معدی.....	۱۵۶
سنخیت علت و معلول.....	۱۵۶
دور و تسلسل.....	۱۵۷
بطلان دور.....	۱۵۸
بطلان تسلسل.....	۱۵۸
حدوث و قدم.....	۱۵۹
اقسام حدوث و قدم.....	۱۶۰
قوه و فعل و حرکت.....	۱۶۳
الهیات به معنی اخص.....	۱۶۵
اثبات وجود خدا.....	۱۶۵

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

صفات واجب تعالی.....	۱۶۸
دیدگاه اول.....	۱۶۹
دیدگاه دوم.....	۱۷۰
دیدگاه سوم.....	۱۷۱
فعل واجب تعالی.....	۱۷۱
عالم عقل.....	۱۷۲
عالم مثال.....	۱۷۴
عالم مادی.....	۱۷۴
منابع و مآخذ.....	۱۷۶

چرا! چطور! برای چه!

طوطی: ما حیوانات، به آنچه خدا داده است راضی و نسبت به احکام او خاضع

هستیم

از ما برای چه! چطور! و چرا! در کارهای او دیده نمی‌شود.

انسان: برای همین است که حیوان مانده‌اید.

مقدمه

نوشتار حاضر جهت آشنایی مقدماتی با فلسفه تهیه شده است. تلاش کرده‌ایم آنچه شایسته این مجال و مقال است به اختصار ارائه دهیم. پیش فرض نهاده این مجموعه بر این است که هنوز در آغاز راهیم پس باید به «حداقل‌ها» اکتفا کرد.

فلسفه چنانچه مشهور است سخت و دشوار است، اما حلاوت و شیرینی آن نیز کم نیست و این حلاوت هرگونه دشواری را آسان می‌سازد. فلسفه برخلاف تصور نسبتاً رایج یک دانش صرفاً انتزاعی و «امر حاشیه‌ای» و احیاناً محصول «دوران انحطاط و انزوای حیات آدمیان» نیست، بلکه دقیقاً و برعکس، فلسفه «متن حیات» ما را تشکیل می‌دهد. تقسیمی که حکیمان گذشته از فلسفه ارائه می‌دادند چهره‌ی زمینی و انسانی فلسفه را به خوبی نمایان می‌ساخت.^۱ حکیمان حتی تدبیر منزل و سیاست مدن را نیز به ید با کفایت فلسفه می‌سپردند.

واضح‌تر این که کافی است در برابر هر عملکرد، موضع‌گیری و اندیشه، یک «چرا» بنهیم. این «چراها» کنش‌هایمان را به یک «کنش فلسفی» بدل خواهد کرد؛ زیرا به‌ناچار ما را به تبیین عقلانی پدیده‌ها وامی‌دارد و این «تبیین عقلانی» یعنی فلسفه.

گفته‌اند که هر فلسفه‌ای با فرهنگ جامعه خود در ارتباط است.^۲ و این ارتباط را می‌توان چنین ترسیم کرد که فلسفه معلول و فرهنگ علت است. اگر این موضوع

^۱ - در مباحث این نوشتار به تقسیم مذکور اشاره خواهد شد.

^۲ - شریعت‌مداری، علی، فلسفه، بخش فلسفه و زندگی.

مبالغه‌آمیز به نظر برسد ولی وجود رابطه بین فرهنگ جامعه و فلسفه موجود در آن را نمی‌توان به سادگی انکار کرد. آیا با حذف شرایط حاکم بر یونان باستان در زمان فیلسوف بزرگی چون ارسطو، می‌توان ظهور فلسفه او را با ویژگی‌هایش توجیه نمود. و یا دوران متأخر ظهور فلسفه فیلسوفی چون دکارت را می‌توان با تجرید از اوضاع و احوال عصرش تبیین کرد. این مسأله بیانگر این است که فلسفه‌ها در آغاز زمینی بوده‌اند به عبارت دیگر فلسفه‌ها ارضی الحدوث و گاه سمائی البقا شده‌اند.

در خصوص ماهیت زمینی فلسفه و تعلق آن به متن زندگی انسان‌ها دکتر ابراهیم دینانی چنین می‌نویسند:

«کسانی که می‌دانند جریان تاریخ و حوادث آن براساس اندیشه شکل می‌پذیرد چگونه می‌توانند از اهمیت فکر و فلسفه غافل بمانند. حوادث تاریخ و رخدادهای زمانه تنها در فتوحات و پیروزی‌های اهل قدرت خلاصه نمی‌شود. صلح و جنگ، پیروزی و شکست و آنچه به زندگی انسان مربوط می‌گردد نمونه‌هایی است که به امواج خروشان اقیانوس اندیشه اتصال دارد»^۱

برای فهم خویشاوندی فلسفه و زندگی از جمله عطف‌نشان به تعاریف ارائه شده از فلسفه لازم است.^۲ برخی از این تعاریف نقاب از چهره‌ی زمینی فلسفه بر می‌دارد و مناسبات پیدا و پنهان آن دو را می‌نمایاند.

راه دیگر، توجه به تاثیر فلسفه فیلسوفان بر سرنوشت جامعه‌هاست و از طرف دیگر برخورد سیاست‌مداران با فیلسوفان و فلسفه آن‌هاست.

^۱ - ابراهیمی دینانی، غلامحسین، ماجرای فکر فلسفی در جهان اسلام، ج ۱، ص ۳ و ۲

^۲ - در صفحات آتی برخی از این تعاریف ذکر شده است.

شاید چنین تصور شود که فلسفه‌ها همواره در لابه‌لای کتاب‌ها بیان شده‌اند و آن کتاب‌ها نیز در کتابخانه‌ها محصورند! اما حقیقت فراتر از این است. سرّ حمایت سیاست‌مداران از فلسفه فیلسوفی و سرکوب کردن فلسفه فیلسوف دیگر بیانگر این حقیقت است.

دکتر دینانی در این زمینه چنین می‌نویسند:

«مسائل سیاسی و تحولات اجتماعی در مخالفت یا موافقت با اندیشه‌های فلسفی نقش عمده و اساسی داشته است. بسیاری از کسانی که با فلسفه ستیز و خصومت کرده‌اند آگاهانه و یا بدون اینکه خود آگاهی داشته باشند، تحت تأثیر یکی از جریان‌ات سیاسی بوده و یک منبع قدرت نیز آنان را تایید می‌کرده است. درست است که اشخاصی مانند ابوحامد غزالی و علاءالدین طوسی براساس انگیزه دینی دست به قلم گرفته و هریک به طور جداگانه و در فاصله زمانی متفاوت به نوشتن کتاب‌هایی با عنوان تهافت الفلاسفه مبادرت کردند، ولی هم غزالی با نظامیه بغداد و سیاست سلجوقیان ارتباط داشت و هم علاءالدین طوسی زیر نفوذ و سیطره خلافت عثمانی قرار گرفته بود»^۱

درباب تعلق فلسفه به زندگی روزمره آدمیان در این نوشتار سخن خواهیم گفت.

این مجموعه از هفت فصل تشکیل شده است:

فصل نخست به واژه فلسفه و اصطلاحات آن و همچنین به رابطه فلسفه با علوم

پرداخته است.

^۱ - ابراهیمی دینانی، غلامحسین، ماجرای فکر فلسفی در جهان اسلام، ج ۱، ص ۱

در فصل دوم به بیان اجمالی تاریخچه سیر فلسفه پرداخته‌ایم و در خصوص تعدادی از نخستین فلاسفه بزرگ جهان سخن رفته است.

فصل سوم به بیان مکتب بزرگ فلسفی مشاء اختصاص دارد،

فصل چهارم به مکتب اشراق اختصاص دارد.

فصل پنجم در تبیین اجمالی حکمت متعالیه است.

فصل ششم به فلسفه معاصر پرداخته است.

و بالاخره در فصل هفتم و آخرین فصل به مسائل فلسفه اولی بطور اجمالی پرداخته ایم.

از خدای خود دوام توفیقاتش را مسألت داریم و همصدا با مولانا از او می‌خواهیم که:

گر خطا کردیم اصلاحش تو کن مصلحی تو ای تو سلطان سخن

کیمیا داری که اکسیرش کنی گرچه جوی خون بود شیرش کنی